

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ І ТА ІV КУРСІВ

Резюме

У статті розглянуто особливості системи ціннісних орієнтацій студентів психологічного профілю, їх вплив на професійну діяльність та можливості для розвитку цих цінностей у процесі навчання. Дослідження цих змін набуває особливого значення саме для студентів-психологів оскільки вони є майбутніми фахівцями, які відіграватимуть ключову роль у подоланні психологічних наслідків війни та відновленні країни. В умовах воєнного часу зростає актуальність таких цінностей, як патріотизм, громадянська відповідність, емпатія та готовність до допомоги. **Метою дослідження** було вивчення впливу професіоналізації (порівняння студентів I та 4 курсів за системою ціннісних орієнтацій використовуючи методику М. Рокіча. **Результати показали**, що в ієрархії термальних цінностей (цілей життя) для обох груп домінують «здоров'я» та «кохання», підкреслюючи пріоритетність особистісного благополуччя та стосунків у кризовий період. Однак виділено значущі відмінності: студенти I курсу високо цінують творчість тоді як для студентів 4 курсу ця цінність відсувається на останні позиції. Щодо інструментальних цінностей (засоби досягнення цілей), то першокурсники виділяють «чесність», «незалежність» та «життєрадісність», а четвертокурсники – «освіченість», «самоконтроль» та вихованість. Така зміна пріоритетів свідчить про вплив навчального процесу та професійної підготовки, де на старших курсах цінуються якості які необхідні для ефективної психологічної діяльності.

Таким чином, можливо зробити **висновок**, що в умовах війни та професійної підготовки відбувається динамічна зміна ціннісних орієнтацій студентів-психологів. Ці зміни важливі для їхнього майбутнього як фахівців, які працюватимуть над психологічним відновленням суспільства.

Подальші наукові роботи мають бути зосереджені на вивченні впливу зовнішніх обставин, особливо війни, на формування життєвих пріоритетів молоді.

Ключові слова: система ціннісних орієнтацій, термінальні ціннісні орієнтації та інструментальні ціннісні орієнтації, студенти психологічного профілю, воєнний час.

Вступ. Війна в Україні, що триває з 2014 року, а особливо її повномасштабне вторгнення у 2022 році, суттєво вплинула на всі сфери життя українського суспільства, зокрема й на систему ціннісних орієнтацій студентів. Цей трагічний досвід не лише змінив пріоритети молоді, а й посилив їх відповідальність за майбутнє країни.

У контексті війни, дослідження ціннісних орієнтацій студентів-психологів набуває особливої актуальності. Адже саме вони, як майбутні фахівці, відіграватимуть ключову роль у подоланні психологічних наслідків війни, наданні допомоги постраждалим та відновленні суспільства.

В умовах війни, такі цінності, як патріотизм, громадянська відповідальність, емпатія та готовність до допомоги, набувають особливого значення. Студенти-психологи, які переживають ці події, не лише усвідомлюють важливість цих цінностей, але й активно втілюють їх у своїй діяльності, зокрема через волонтерство, участь у психологічній підтримці та допомогу постраждалим.

Тому, вкрай важливо дослідити, як війна вплинула на систему ціннісних орієнтацій студентів-психологів, які цінності стали для них пріоритетними, та як ці зміни вплинуть на їх майбутню професійну діяльність.

Ціннісні орієнтації є фундаментальним аспектом особистості, що визначає її поведінку, мотивацію та вибір. Особливо важливим є дослідження ціннісних орієнтацій студентів психологічного профілю, оскільки вони формують майбутніх фахівців, які будуть працювати з людськими душами, впливаючи на їх благополуччя та розвиток. Розуміння специфіки їхніх ціннісних пріоритетів дозволяє не лише покращити якість їх підготовки, але й сприяє більш ефективному професійному зростанню.

Система ціннісних орієнтацій студентів-психологів відрізняється від інших спеціальностей. Це пов'язано з тим, що вони обирають професію, яка вимагає глибокого розуміння людської природи, емпатії та здатності до самоаналізу. Їх цінності відображають прагнення до самопізнання, розвитку

інших та служіння суспільству.

Вивчення спрямованості змін цих ціннісних орієнтацій і соціально-психологічних реакцій, що впливають з них, форм поведінки людей, дозволяє говорити про актуальність дослідження значення ціннісних змін. Основний зміст ціннісних орієнтацій особистості - це її світоглядні, моральні переконання, принципи поведінки (Бех, 2016). Саме завдяки цьому в будь-якому суспільстві ціннісні орієнтації як елементи саморегуляції поведінки особистості є предметом виховання, цілеспрямованого впливу на молодь взагалі, і, найбільше, на студентську молодь (Березяк, Накорчевська & Васильєва, 2022).

Ціннісні орієнтації молоді України в кризових умовах війни дозволяють визначити ступінь її адаптації до нових соціальних умов і встановлюють «ціннісний фундамент» майбутнього українського суспільства (Пірен & Цілюрик, 2011).

Серед зарубіжних науковців, які займаються дослідженнями ціннісних орієнтацій слід відзначити Г. Тріандіса, Р. Брісліна, В. Гандікунста, У. Кім, Ф. Ксу, В. Ламберта, С. Бокнера, Д. Пибоді, О. Клайнберга та інших. Українські психологи та соціологи активно досліджують ціннісні орієнтації молоді. Так, публікації О. Молчанової, Л. Сокурянської, О. Кислової, М. Пірен, О. Цілюрик, Н. Левковської присвячено, головним чином, визначенню ролі соціальних інституцій у становленні життєвих цінностей української молоді або розглядають окремі групи молоді в контексті їх культурної, професійної чи соціальної ідентифікації (Долинська & Максимчук, 2008; Пірен & Цілюрик, 2011; Молчанова, 2010; Сокурянська & Кислова, 2010).

Дослідниками приділялась достатня увага вивченню співвідношення ціннісних орієнтацій і реальної поведінки особистості; взаємозв'язку індивідуальної системи цінностей особистості з груповою самосвідомістю; формуванню ціннісних орієнтацій як одного з найважливіших показників самовизначення особистості (Москальова & Лунько, 2011). Проте, недостатньо розглянуто особливості впливу процесу професіоналізації на формування системи ціннісних орієнтацій студентів-психологів.

У цій статті ми розглянемо особливості системи ціннісних орієнтацій студентів психологічного профілю I та IV курсів, їх вплив на професійну діяльність та можливості для розвитку цих цінностей у процесі навчання.

Мета дослідження полягає у визначенні **впливу** особливостей системи ціннісних орієнтацій студентів психологічного профілю I та IV курсів на їх розвиток у процесі навчання.

Завдання дослідження: Під час дослідження необхідно було визначити місце ціннісних орієнтацій в утвердженні життєвих пріоритетів студентів психологічного профілю I та IV курсів та проаналізувати особливості системи їх ціннісних орієнтацій. Для вирішення поставлених завдань було використано **методи дослідження**, а саме: методика дослідження ціннісних орієнтацій М. Рокича.

Результати. Термін «цінність» з'явився у науці приблизно в середині XIX ст. і часто розуміється як важливість чогось існуючого з огляду на потреби окремої людини та всього суспільства. Категорія «цінності» дуже тісно пов'язана з категоріями «потреба», «інтерес». Потреби, інтереси та цінності є ключовими елементами в усіх сферах життя суспільства, допомагаючи зрозуміти, що необхідно людині, що її цікавить і що для неї є важливим. Це поняття дуже близькі, але не тотожні. Спочатку людина має потреби, які потім стають її інтересами, а згодом ці інтереси формують її цінності. Цінність - це те, що вважається позитивним, оскільки допомагає задовольняти як матеріальні, так і духовні потреби людини. При розгляді поняття «цінності» треба враховувати і моральний аспект проблеми цінностей, тому що розуміння цінностей не може бути зведено тільки до задоволення будь-яких потреб особи. Цінності надають глибокий зміст життю як окремої людини, так і всього суспільства. Вони не просто задовольняють потреби, а скоріше духовно формують саму особистість.

У соціальній психології використовується термін «ціннісні орієнтації», який є схожим на філософське поняття цінностей, проте чітке розмежування між ними досі відсутнє. Поняття це було залучене до наукового обігу американським соціологом Т. Парсонсом (Целякова, 2009). Ціннісні орієнтації є важливою частиною особистості. Вони є складним явищем, яке відображає те, як суспільство та окрема людина взаємодіють всередині неї. Ціннісні орієнтації показують особливий спосіб, яким людина сприймає світ навколо, своє минуле, сьогодення та майбутнє, а також розуміє саму себе (Долинська & Максимчук, 2008).

Позиції окремих дослідників щодо поняття ціннісні орієнтації різняться. В.Б. Ольшанський, наприклад, вивчав ціннісні орієнтації, коли людина або група людей робить вибір між різними важливими для суспільства речами, розглядаючи ці орієнтації як їхню спрямованість на ці соціально

ПСИХОЛОГІЯ

значущі аспекти. Ціннісні орієнтації - це певний набір цінностей, які розташовані в ієрархічному порядку і визначають основний напрямок життя людини (Матяж & Березянська, 2013).

Л. В. Долинська, зі свого боку, підкреслює, що ціннісні орієнтації є значущими складовими внутрішнього світу людини, які формуються на основі її особистого життєвого досвіду та всіх пережитих нею подій. Вони відокремлюють важливе для певної людини від несуттєвого (Долинська & Максимчук, 2008).

Ціннісні орієнтації особистості, не завжди збігаються зі структурою цінностей, що функціонує в суспільній свідомості. Можуть утворюватися такі ситуації, за яких виникає своєрідний розрив між оцінюваннями стану справ, загальними установками й орієнтаціями, зверненими в майбутнє, і дійсністю. Якщо врахувати, що ціннісні орієнтації підштовхують особистість до соціальної активності і, безперечно, пов'язані з вибором цінностей, то це означає, що, обираючи цінність, людина тим самим формує своє ставлення до неї, обирає свою позицію.

На сьогоднішній день для нашого суспільства важливого значення набувають питання ціннісних орієнтирів молоді, а саме її прогресивної частини – студентства.

Мотивація, пов'язана з вибором професії, професійною діяльністю значно слабша, ніж бажання самоствердження та спілкування. Такий стан речей дуже позначається на складанні життєвих планів особистості і їх втіленні. Обрання майбутньої професії є одним з найважливіших життєвих виборів молоді людини. Характер і часові перспективи змін, що пов'язані з цим вибором повинна визначити сама молода людина так, щоб вона могла реалізувати свій потенціал та соціально ствердитись. Спроби визначитися в професійному плані, початок трудового життя є гарною перевіркою системи ціннісних орієнтацій особистості на зрілість. Сьогодні молодій людині особливо важко побачити цілісну картину власного майбутнього, обрати життєвий шлях, спрогнозувати та зробити виважений крок у невідоме. Процес професійного самовизначення у наш час характеризується тим, що молодь у виборі життєвого шляху та засобів досягнення власних домагань стрімко розділяється на тих, хто конформістськи сприймає реальність і покійно пристосовується до нових умов, на тих, хто вперто конфронтує із соціальними змінами і тих, хто свідомо активно та успішно інтегрує у новий соціокультурний простір.

Вибір саме студентів-психологів для дослідження ціннісних орієнтацій може бути особливо цінним тому, що тільки притаманний молодим психологам максималізм, не обмежений безглуздими заборонами і «ідеологічними шаблонами», спроможний каталізувати значні зміни у розвитку суспільства. Саме тому в українському суспільстві подальший розвиток залежить від молодих громадян, адже вони є їх основною рушійною силою.

Така ситуація створила сприятливе середовище для численних сучасних соціальних проблем, включаючи занепад моралі та правової культури, нестабільність у суспільстві, розгубленість у політиці та процеси демократизації, знецінення людського життя та багато інших негативних явищ. Довгий час існувала думка, що особистість є пасивним отримувачем знань у процесі навчання. Однак реальність показує, що сьогоднішнє життя вимагає перенесення уваги з виховного впливу на самовиховання, тобто на свідоме вдосконалення себе. Саме в цей період у свідомості молоді відбуваються важливі зміни, і вона перестає бути пасивним об'єктом, стаючи активним учасником власного розвитку.

Для визначення ціннісних орієнтацій студентів психологічного профілю I та IV курсів нами було використано методику «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча.

Проаналізувавши дані студентів-психологів I та IV курсів можна зробити висновок, що найбільш оцінюваними термінальними цінностями (впевненість людини у тому, що кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути) для них є - «здоров'я», «кохання», «цікава робота». Також мають місце такі цінності як «наявність вірних друзів» та «творчість» (рис. 1). Середню позицію має цінність «життєва мудрість». «Щастя інших» займає передостанню позицію. Та найменш значимими для цієї категорії є - «впевненість у собі».

Аналіз даних, отриманих після обробки результатів дослідження студентів четвертого курсу, дає змогу побачити таку ієрархію термінальних цінностей: найбільш високо оцінюваними є конкретні життєві цінності такі як «здоров'я», «кохання», «свобода», а також «наявність вірних друзів» (рис. 2.).

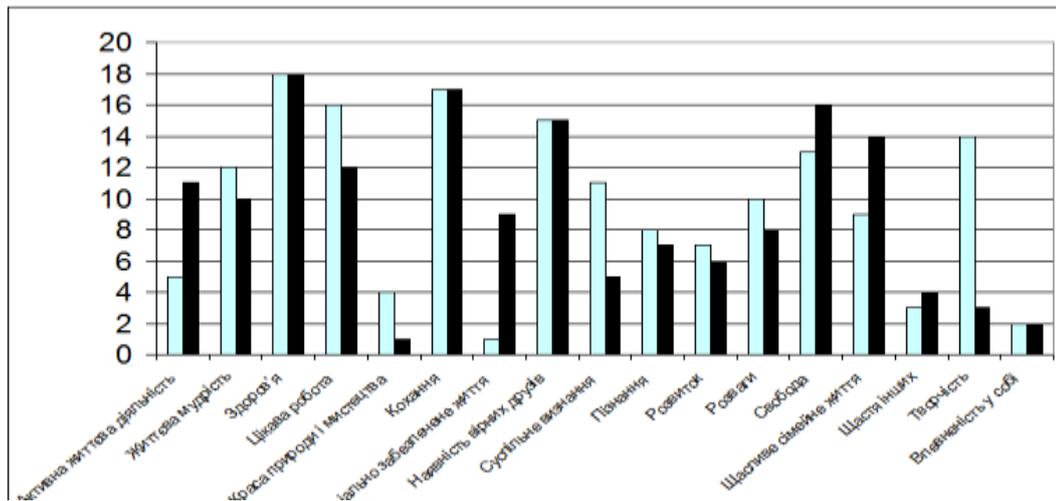

Рисунок 1. Найбільш значущі термінальні ціннісні орієнтації студентів I та IV курсів психологічного профілю

Середню позицію мають цінності «цікава робота», «активна життєва діяльність» та «життєва мудрість». Та найменш значимими для цієї категорії є «творчість» та «впевненість у собі».

Цінність «здоров'я» має найбільшу значимість у ранжуванні, що пов'язано з усвідомленням молоддю цього важливого поняття. Цікавим є той факт, що студенти I курсу ставлять цінність «творчість» на перші позиції, а у студентів IV - вона займає останнє місце.

Ціннісні орієнтації, стверджуючись у свідомості студента, стають їх керівним мотивом поведінки у повсякденній та навчальній діяльності. Вони відносно стійкі, але, на відміну від соціальних стереотипів, ціннісні орієнтації більш піддаються впливу змінюваних умов життєдіяльності, вони більш рухомі.

Отже, найбільш оцінюваними інструментальними цінностями у досліджуваних студентів-першокурсників були: «чесність», «незалежність» та «життєрадісність» (рис. 2.).

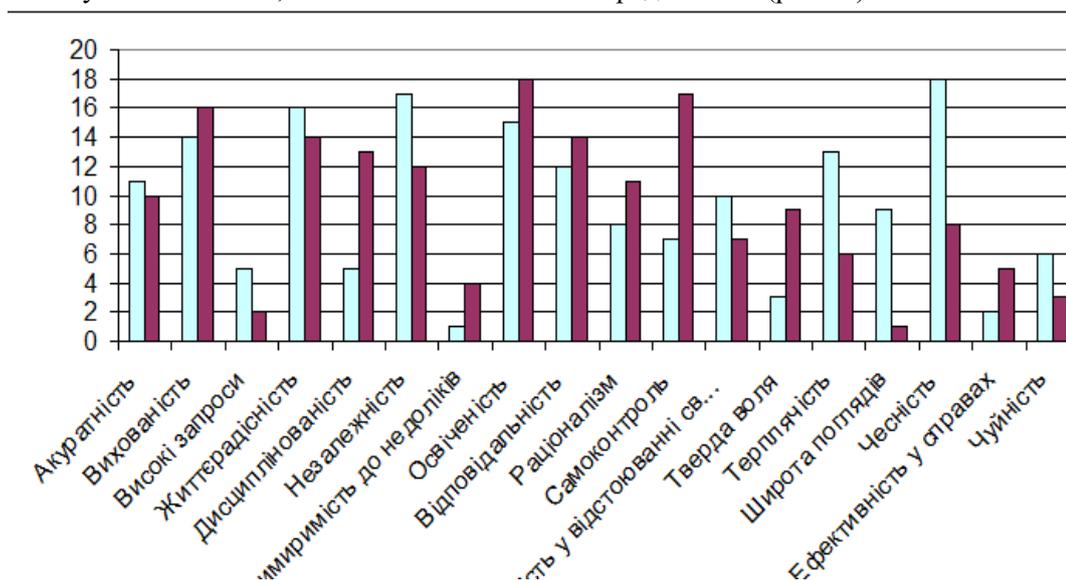

Рисунок 2. Найбільш значущі інструментальні ціннісні орієнтації студентів I та IV курсів психологічного профілю

Середні позиції зайняли такі інструментальні цінності як «вихованість», «терплячість» та «відповідальність». Та найменш значимими для цієї категорії цінностей є «тверда воля» та «непримиримість до недоліків інших», «ефективність у справах». Такі ціннісні орієнтації у студентів

ПСИХОЛОГІЯ

I курсу є дуже важливими у їх майбутній професійній діяльності, особливо у воєнний та післявоєнний період.

Щодо інструментальних цінностей (впевненість у тому, що певний спосіб дій має переважати у будь-якій ситуації) студентів IV курсу, то нами отримано наступні результати: найбільш оцінюваними є «освіченість» та «самоконтроль», а також «вихованість» (рис. 2). Середні позиції зайняли «відповідальність», «дисциплінованість» та «незалежність». Останні місця зайняли такі цінності як «чуйність», «терплячість», «непримиримість до недоліків інших» та «широта поглядів». У студентів IV курсу переважають цінності, які необхідні для їх професійної діяльності, однак для їх особистісного розвитку також є необхідним і розвиток «чуйності» та «терплячості», що також є запорукою успіху у майбутній психологічній діяльності.

Дискусія. Отже, дослідження виявило трансформацію ціннісної сфери студентів психологічного профілю у процесі їхнього навчання. Різне зниження значущості «творчості» до четвертого курсу свідчить про перехід від ідеалізованого сприйняття професії до розуміння її науково-практичної суті. Поява таких цінностей, як «самоконтроль» та «дисциплінованість», підтверджує особистісне дозрівання майбутніх фахівців. Емоційна «життєрадісність» першокурсників поступається місцем професійній витримці, необхідній для запобігання вигоранню. Стабільно високі позиції «відповідальності» та «незалежності» в обох групах вказують на наявність стійкого ціннісного фундаменту в майбутніх психологів. Низька «нетерпимість до недоліків інших» є позитивним чинником, що сприяє формуванню професійної толерантності та безоцінного прийняття клієнта. Зростання ваги «освіченості» до випускного курсу підтверджує успішність професійної соціалізації в університетському середовищі.

Водночас виявлена прагматизація поглядів студентів психологічного профілю вказує на потребу в посиленні їхнього психологічного супроводу в кризовий період. Це дозволить запобігти передчасній професійній деформації майбутніх спеціалістів через надмірну відповідальність та стрес.

Висновки. Таким чином, дослідження підтвердило, що існує деяка різниця у ціннісних орієнтаціях студентів психологічного профілю I та IV курсів. I перша, і друга група учасників дослідження вважають здоров'я та кохання найважливішою життєвою цінністю. Цінність «здоров'я» має найбільшу значимість у ранжуванні, що пов'язано з усвідомленням молоддю цього важливого поняття.

Цікавим є той факт, що студенти – першокурсники ставлять цінність «творчість» на перші позиції, а у студентів четвертокурсників вона займає останнє місце. Інструментальні цінності студентів I курсу були такими: «чесність», «незалежність», «життєрадісність», «вихованість», «терплячість» та «відповідальність», що є дуже важливими у їх майбутній професійній діяльності. Стосовно інструментальних цінностей студентів четвертого курсу, то у них переважали такі: «освіченість», «самоконтроль», «вихованість», «відповідальність», «дисциплінованість» та «незалежність».

У цілому, як в одній, так і в іншій групі учасників дослідження, такі життєві цілі, запропоновані М. Рокічем, як краса природи та мистецтва, продуктивне життя, нетерпимість до вад і високі вимоги, виявилися найменш важливими. Впливом на вибір ціннісних орієнтацій є повномасштабна війна, яка охопила нашу державу, спричинила тяжкі наслідки для українців і суттєво змінила їх погляди на життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Березяк К. М., Накорчевська О. П., Васильєва О. А. (2022). Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»), 10 (15), 401- 411.

Бех І.Д. (2016). Духовний пошук: сучасні наукові межі. *Педагогіка і психологія*, № 1 (90), 5–14.

Долинська Л. В. & Максимчук Н. П. (2008). Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя, Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 124.

Матяж С. В.& Березянська А. О. (2013). Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П.Могилы Комплексу «Києво-Могилянська академія»*, 213, 27-30. .

Молчанова О. Б. (2010). Соціально-психологічні особливості та цінності орієнтації сучасної студентської молоді. *Наукові праці. Держ. гуманітарний університет ім. П. Могилы*, 146, 94–98.

Москальова А. С. & Лунько Т. С. (2011). Ціннісні орієнтації як феномен самовизначення особистості старшокласника: гендерний аспект. *Вісник післядипломної освіти*, 3, 401-405.

Пірен М. & Цілюрик О. (2011). Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації*, 4, 213–218.

Сокур'янська Л. Г. & Кислова О. Н. (2010). Ціннісний світ студентства: результати застосування методів інтелектуального аналізу даних. *SOCIOПРОСТІР : міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*, 1, 43–55.

Целякова О. М. (2009). Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 38, 222–233.

REFERENCES

Bekh, I. D. (2016). Dukhovnyi poshuk: suchasni naukovi mezhi [Spiritual search: modern scientific boundaries]. *Pedahohika i psykholohiia [Pedagogy and Psychology]*, 1(90), 5–14.

Bereziak, K. M., Nakorchevska, O. P., & Vasylieva, O. A. (2022). Psykholohichni osoblyvosti adaptatsii studentiv do navchannia v umovakh viiny [Psychological features of students' adaptation to learning in war conditions]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykholohiia», Seriiia «Medytsyna»)* [Perspectives and Innovations of Science (Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")], 10(15), 401–411.

Dolynska, L. V., & Maksymchuk, N. P. (2008). Psykholohiia tsinnisnykh orientatsii maibutnoho vchytelia [Psychology of value orientations of the future teacher]. *FOP Sysyn O. V.*

Matiazh, S. V., & Berezianska, A. O. (2013). Klasyfikatsiia tsinnosti ta tsinnisnykh orientatsii osobystosti [Classification of values and value orientations of a person]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu im. P. Mohyly Kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»* [Scientific Works of Petro Mohyla Black Sea State University], 213, 27–30.

Molchanova, O. B. (2010). Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti ta tsinnosti oriiientatsii suchasnoi studentskoi molodi [Socio-psychological characteristics and value orientations of modern student youth]. *Naukovi pratsi. Derzh. humanitarnyi universytet im. P. Mohyly* [Scientific Works. Petro Mohyla State Humanitarian University], 146, 94–98.

Moskalova, A. S., & Lunko, T. S. (2011). Tsinnisni orientatsii yak fenomen samovyznachennia osobystosti starshoklasnyka: gendernyi aspekt [Value orientations as a phenomenon of self-determination of a high school student's personality: gender aspect]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity [Bulletin of Postgraduate Education]*, 3, 401–405.

Piren, M., & Tsiliuryk, O. (2011). Tsinnisni oriiientatsii molodi v ukrainskomu suspilstvi na suchasnomu etapi [Value orientations of youth in Ukrainian society at the current stage]. *Osvita rehionu. Politolohiia, psykholohiia, komunikatsii* [Education of the Region. Political Science, Psychology, Communications], 4, 213–218.

Sokurianska, L. H., & Kyslova, O. N. (2010). Tsinnisnyi svit studentstva: rezultaty zastosuvannia metodiv intelektualnoho analizu danykh [The value world of students: results of applying data mining methods]. *SOCIOПРОСТІР: mizhdystsyplinarnyi zbirnyk naukovykh prats z sotsiolohii ta sotsialnoi roboty [SOCIOSPACE: An Interdisciplinary Collection of Scientific Works in Sociology and Social Work]*, 1, 43–55.

Tseliakova, O. M. (2009). Dukhovnist i tsinnisni oriiientatsii studentskoi molodi Ukrainy v transformatsiinomu suspilstvi [Spirituality and value orientations of student youth of Ukraine in a transformational society]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA* [Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy], 38, 222–233.

N. Gordieenko, N. Proskurka

FEATURES OF THE SYSTEM OF VALUE ORIENTATIONS OF PSYCHOLOGY STUDENTS IN THEIR FIRST AND FOURTH YEARS

Abstract

The article examines the peculiarities of the value orientation system of psychology students, its impact on their professional activity, and opportunities for developing these values in the learning process. The study of these changes is particularly important for psychology students, as they are future specialists who will play a key role in overcoming the psychological consequences of war and rebuilding the country. In wartime, values such as patriotism, civic responsibility, empathy, and willingness to help become increasingly relevant. The aim of the study was to examine the impact of professionalization (comparison of 1st and 4th year students according to the system of value orientations using M. Rokich's methodology). The results showed that in the hierarchy of thermal values (life goals) for both groups, "health" and "love"

ПСИХОЛОГІЯ

dominate, emphasizing the priority of personal well-being and relationships in times of crisis. However, significant differences were identified: first-year students highly value creativity, while for fourth-year students this value is relegated to the bottom of the list. In terms of instrumental values (means of achieving goals), first-year students emphasize "honesty," "independence," and "cheerfulness," while fourth-year students emphasize "education," "self-control," and "good manners." This shift in priorities indicates the influence of the educational process and professional training, where senior students value the qualities necessary for effective psychological work.

Thus, the study confirms that in the context of war and professional training, there is a dynamic change in the value orientations of psychology students. These changes are important for their future as specialists who will work on the psychological recovery of society.

Further scientific work should focus on studying the influence of external circumstances, especially war, on the formation of young people's life priorities.

Keywords: system of value orientations, terminal value orientations and instrumental value orientations, psychology students, wartime.

УДК 159.942.5:374

О. Дацун

АРТТЕРАПЕВТИЧНИЙ ФЛЕШМОБ ЯК ЗАСІБ ЗНИЖЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ

Резюме

У статті представлено аналіз арттерапевтичного флешмобу як форми психологічної підтримки та засобу зниження тривожності у дітей в умовах повномасштабного вторгнення. Актуальність дослідження зумовлена зростанням рівня тривожних проявів у дитячому віці та обмеженими можливостями застосування традиційних вербальних методів психологічної допомоги в кризових ситуаціях.

Метою статті є обґрунтування потенціалу арттерапевтичного флешмобу як доступного та безпечного інструменту емоційної підтримки дітей на прикладі авторського флешмобу «думками про Мрію», присвяченому образу літака АН-225 «Мрія», що виник у перші дні повномасштабного вторгнення.

Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні **методи дослідження**: аналіз наукової літератури; логіко-структурне моделювання для розробки флешмобу; методи збору статистичних даних розповсюдження інформації в соціальних мережах; метод спостереження за емоційними станами у дітей; аналіз продуктів діяльності (малюнків) при виконанні розроблених корекційних завдань.

Результати: переважання яскравих кольорів, цілісних образів та відсутність виражених ознак агресивності або підвищеної тривожності у дитячих роботах дозволяють розглядати арттерапевтичний флешмоб як стабілізуючу та ресурсну форму творчої активності. Кількісні та якісні показники поширення флешмобу свідчать про його відповідність актуальному емоційному запиту суспільства та потенціал як інструменту первинної психологічної підтримки дітей.

Висновки: арттерапевтичний флешмоб може бути ефективно інтегрований у практику психологічної допомоги, психоосвіти та освітніх ініціатив як додатковий засіб профілактики та зниження тривожності у дітей в умовах кризових соціальних змін.

Ключові слова: арт-терапія; арттерапевтичний флешмоб; дитяча тривожність; психологічна допомога дітям; символізація.

Вступ. Початок війни поставив нові виклики перед всіма членами суспільства – політиками, батьками, викладачами, лікарями, психологами – зокрема щодо оперативного опанування знань у сфері кризового реагування, повного переформатування професійних та методологічних процесів, а також пошуку й адаптації альтернативних методів підтримки дітей, які б були водночас ефективними та нетравматичні для дитячої психіки. Специфіка надання психологічної допомоги визначалася також тим, що фахівці самі перебували в умовах високої невизначеності та переживали травматичні події як у професійному, так і в особистісному просторі.